ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDREN'S MAGAZINE

ШКІЛЬНА РАДА УККА Й ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ КАНАДИ ПОРУЧАЮТЬ „ВЕСЕЛКУ" ДЛЯ ШКІЛЬНОГО ВЖИТКУ В ШКОЛАХ УКРАЇНОЗНАВСТВА

†

Дорогі Читачі! Помолімося спільно за спокій душі нашого Друга, передплатника й пильного читача „Веселки" Василя Гривнака з Сіднею, Австралія. Листопадове число журналу вже не застало його в живих, бо помер Він 21-го жовтня м. р. на тяжку недугу. Хай австралійська земля буде Йому легкою! Редакція „Веселки"

НАША ПОШТА

Ераст Мриц з Торонта (Канада) пише: Дорога „Веселко"! Ми з Тобою давні приятелі, але відколи я навчився сам читати, Ти мені стала ще любішою. Не хочу розлучатися з Тобою і тому посилаю Тобі передплату на 1964-ий рік, щоб Ти далі приходила до мене.

Скажу Тобі радісну новину: на Конкурсі Живого Слова, який недавно відбувся в нас, я здобув перше відзначення. Думаю, що Тобі буде приємно дізнатися про це. Вітаю Тебе щиро!

Відповідь Редакції: Дорогий Ерасте! Нам незвичайно приємно довідатися про Твій успіх. „Веселка" дуже тішиться, що й вона причинилася до Твого успіху, бо Ти її пильно читаєш. Вітаємо Тебе щиро з відзначенням! Дякуємо за пам'ять і за відновлення передплати.

РОЗГАДАЙМО!

ЩО ЦЕ?

а) Під ялинками і сосонками лежить клубок із голками.

б) Хто на собі свою хатку носить?

в) Очі має, а не бачить.

г) Сидить баба на грядках, вся закутана в хустках.

ЩО ЗА ДИВО?

Очей я троє маю
І ними все моргаю:
Червоне, жовте, зелене —
Всі дивляться на мене.

ДИВНА ХАТКА

Хатка-волохатка,
П'ять кімнаток має,
П'ять братів туди влізає.
У зимову пору там
Тепло всім братам.

ХТО ЦЕ?

Невелика вся на зріст,
Та великий має хвіст.
Червонясту шубку має,
По гілках вона стрибає.
Бистрі оченята...
Хто це? Спробуй відгадати!

СКЛАДОВА ЗАГАДКА

Шко, ти, А, ла, я, но, зі, род, Йо, го, Уж, син, брус, Тась, Рось, мин, Ель, Ір, Дро, пень, бич, го, са, у, Ма, ка, нень, мань, ків, Вор, ка, де, скло, О, на, У, ї, кра.

З оцих порозкиданих складів утворіть 16 слів, щоб їх початкові букви, читані згори вниз, дали клич, подібний до клича в пісні „Мово рідна" С. Воробкевича.

Звучання слів:

1. Дім науки. 2. Частина світу. 3. Музичне письмо. 4. Головно місто на Закарпатській Україні. 5. Чоловіче ім'я. 6. Правий доплив Дніпра. 7. Найвищий верх у горах Кавказу. 8. Правий доплив Дніпра. 9. Правий доплив Дніпра. 10. Нафтове місто в Західній Україні. 11. Інакше — мати. 12. Місто на Київщині. 13. Гора в Карпатах — місце бою Українських Січових Стрільців з москалями. 14. Найбільший порт-пристань України над Чорним морем. 15. Лівий доплив Дніпра. 16. Земля наших батьків і дідів.

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК ЗА СІЧЕНЬ ц. р.: **РОДИ ГОРОДОВИНИ В РЕЧЕННЯХ:** Буряк, салата, капуста, огірок. **ЯКІ ЦЕ ДЕРЕВА?** Дуб, сосна. **ЩО ЦЕ?** а) Залізничі рейки, поїзд і пороги (шпали); б) скрипка й смичок; в) дванадцять місяців, п'ятдесят два тижні, триста шістдесят п'ять днів; г) рік, місяці, тижні, дні, ніч, день; ґ) лід. **ЯКІ ЦЕ СТВОРІННЯ?** а) Корова; б) лилик (кажан); в) гадюка, або вуж; г) черепаха, або слимак (равлик); ґ) птах.

ВЕСЕЛКА
THE RAINBOW
ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редаґує Колеґія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗДА — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа — 40 центів. Ціна подвійного числа — 60 центів.

Адреса: "SVOBODA" — 'Veselka," P. O. Box 346, Jersey City 3, N.J., U.S.A.

Редакція застерігає собі право виправляти прислані авторами матеріяли. Передруки нових творів і ілюстрацій, вміщених у „Веселці", тільки за попередньою згодою Редакції й Видавництва та за поданням джерела.

Обкладинка роботи Юрія Козака. Розділові заставки М. Бутовича, Е. Козака, П. Холодного.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"
published monthly by the Ukrainian National Association
81-83 Grand Street — Jersey City, N. J., 07303
Subscription $4.00 per year.
Entered as Second Class Matter at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці: І. Брикович — Дитячі зимові розваги

„МОВО РІДНА"

(Про поета й композитора о. Сидора Воробкевича)

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має.

Як же мову цю забути,
Що нею учила
Всіх нас ненька говорити,
Ненька наша мила.

І тому плекайте, діти,
Рідну нашу мову
І учіться говорити
Своїм рідним словом.

Цю пісню написав український поет і композитор Сидір Воробкевич, що помер шістдесят років тому. Був він сином православного священика. Народився 5-го травня 1836 р. в місті Чернівці на Буковині. Його батьки померли, коли Сидір був ще малим хлопцем, і він, разом з братом і сестрою, виростав у свого дідуся, також священика.

Малий Сидір змалку запізнався з українськими народними звичаями і навчився співати українські пісні. По закінченні гімназії вступив до духовної семінарії і згодом став священиком. Тому, що він цікавився музикою, духовні власті послали його до Відня для науки в музичній консерваторії. Повернувшись на Буковину, Воробкевич став учителем музики в духовній семінарії. Українські народні пісні Воробкевич полюбив з дитячих років. Ставши священиком, ходив він по селах і записував пісні. Почав і сам писати вірші та укладати до них музику. Створив багато музичних композицій головно для хорів. Слова до пісень брав із власних віршів або з віршів інших поетів. Написав кілька композицій до Шевченкових творів. З його хорових композицій до власних поезій найбільш відомі: „Над Прутом у лузі", „Заграй ти, цигане старий", „На чужині загибаю", „Задзвенімо разом, браття", „Мово рідна", „Буковино моя мила". Писав також музику до церковних відправ, скомпонував співаник для шкіл і підручник теорії музики. Для українського театру написав кілька сценічних творів з музикою.

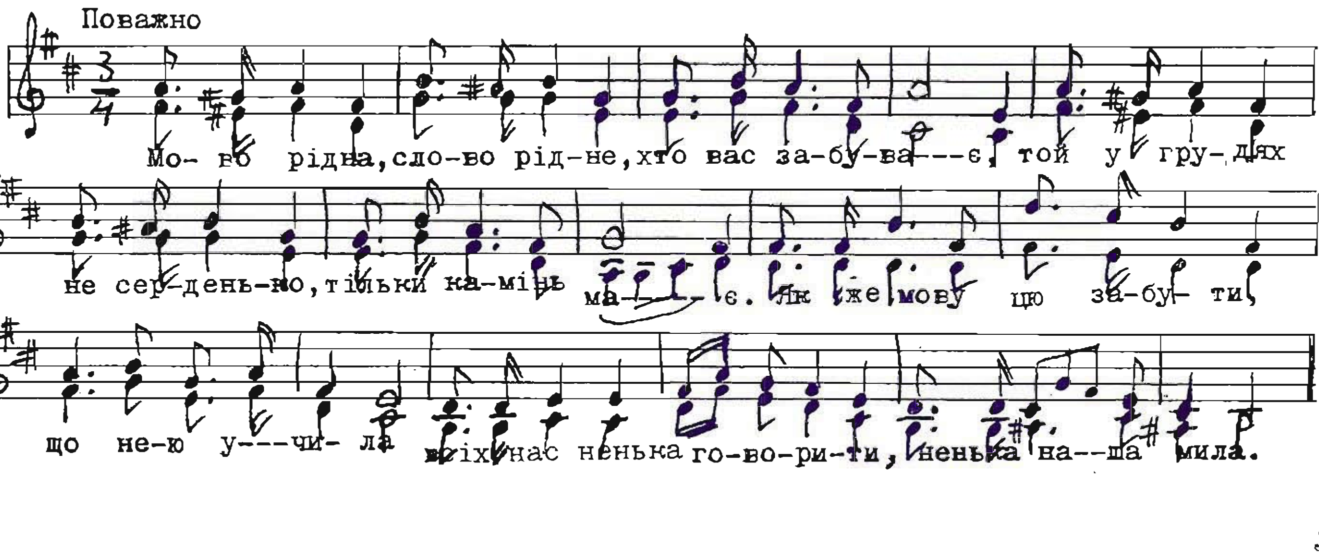

о. Сидір Воробкевич

Свої вірші Воробкевич писав здебільша під псевдонімом (прибраним ім'ям) Данило Млака. Багато віршів, віршованих казок та різних оповідань і сміховинок написав Воробкевич-Млака для українських дітей. Друкував їх у „Бібліотеці для молоді", що виходила у Чернівцях, та в львівському дитячому журналі „Дзвінок". Дуже любив українських дітей і закликав любити свій нарід і свою мову.

За велику працю для духового відродження буковинських українців називаємо Воробкевича „Буковинським Кобзарем". Його вірш „Мово рідна" повинні вивчити напам'ять всі діти. Та не тільки вивчити, але й плекати рідну мову й говорити своїм рідним словом.

О. З.

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації Юрія КОЗАКА*

УЧЕНА ПАПУЖКА

Жила собі в лісі молода папужка. Нічого казати, розумниця була: ще малим пташеням навчилася по-папужому кричати на всі можливі лади. А як трохи підросла, то захотіла ще більшої мудрости набратися.

— Помандрую я в світ, — рішила. — Десь, кажуть, є птахи, що в них мова не така, як у нас: щебечуть, крячуть, скрекочуть, клекотять, кукають, тьохкають . . . Цікаво! Хочу і я того навчитись!

— Іди, доню, — сказали їй мама-тато. — Вчитися чужого — добре діло, тільки завжди пам'ятай, що ти папужого роду і свого не забувай! Бо своє, рідне забути — гріх.

Уклонилась папужка мамі-татові та й полетіла на північ, у чужі краї, в чужі ліси. Дивиться — на деревах сидить зграя чорних птахів. Слухає — яка в них дивна мова, все: кря-кря-кря!

Папужка до них: — У вас хороша мова! Навчіть і мене!

Чорні птахи небагато зрозуміли, що вона сказала, але якось здогадалися.

— Гаразд, — кивнули головами, — навчимо тебе крякати по-воронячому.

Відомо, папуги вміють наслідувати всякі голоси. Побула трохи папужка серед ворон, навчилася їхньої мови — кряче вона, мов справжня ворона. А там і заскучала.

— Нема мені вже що тут робити! — сказала, розпрощалася з воронами й полетіла далі.

Під вечір примандрувала на якусь руїну серед лісу. Чує — у старому димарі щось кричить: „Пу-гу, пу-гу!" І котиться луна по всьому лісі.

— Оце цікава мова! — подумала папужка. — Мушу її навчитися!

Вишукала папужка того птаха, що пугикав. То був пугач. Познайомились, стали на миґах розмовляти. Пугач погодився навчити папужку по-своєму пугикати, але тільки вночі, бо вдень він спить. Ночами злітались пугачі на руїну й пугикали досхочу.

От і навчилася папужка пугикати. А як навчання скінчилося, вона знов заскучала та й полетіла далі. Зустріла над морем чайок і від них навчилася кигикати: киги-киги! Потім побувала серед горобців, і ті навчили її цвірінькати по-гороб'ячому. В кінці літа познайомилася зі шпаками і через кілька тижнів уже посвистувала, мов родовитий шпак.

Одного дня полетіла папужка на край лісу, сіла на пенька та й почала говорити різними пташиними мовами, що їх навчилася: і крякала, і пугикала, і кигикала, і цвірінькала, і посвистувала. Тільки відізватися по - папужому їй якось не кортіло. . .

Аж ось біжить стежкою пес. Побачив папужку, поздоровкався та й каже:

— Вибачай, учена панно! Скажи, будь ласка, що ти за птаха. Крячеш — а не ворона, кигичеш — а не чайка, цвірінькаєш — а не горобець... Відізвися мовою того роду, з якого походиш!

Папужка ще з рідного краю розуміла трохи собачу мову, але не відповіла по-папужому, бо соромилася. Їй здавалося, що це негарно. А втім, побувавши серед усілякої пташні, вона таки й призабула папужу мову.

— Я йнакше не вмію! — відповіла непривітно папужка й повернулася до песика спиною.

Хто знає, як довго була б папужка літала лісами-полями, коли б у північні краї не завітала осінь. Подули холодні вітри, полили рясні дощі, і затанцювало в повітрі пожовкле листя. І так холод прогнав папужку в її рідні теплі сторони.

Як почули папуги, що папужка вернулася, позліталися великою громадою її привітати. Хотілося їм побачити землячку і почути, чого вона навчилася в широкому світі.

А папужка злетіла на гілку, напиндючила пір'я, гордо задерла голову, завернула очима і почала то цвірінькати, то пугикати, то крякати. Слухали папуги й дивом дивувалися, якої то вчености набралася їх землячка по світі.

— Гарно! Чудово! — промовила стара папуга. — Дотепер мене мали за найрозумнішу в нашім роді, та я бачу, що ти ще розумніша. Що ж, я цьому рада! Але тепер я тебе попрошу: заговори по-нашому, по-папужому!

Горда папужка зніяковіла. Як вона не силкувалась — дарма! Забула!..

І пригадала папужка своїх батьків і їх слова: „Вчитися чужого — добре діло, але своє, рідне забути — гріх!"

— Я... я забула!.. — простогнала вона.

— Забула! — загомоніли ображено папуги. — Батьківського слова ти не пошанувала, своїм родом погордила! Отака то вченість! То що ж ти тепер — горобець, ворона?

Дуже, дуже засоромилася папужка. На очах блиснули сльози. Похилила винувато голову, вибачалася перед батьками, перед рідною громадою.

— Простіть! Я завинила!.. Але я поправлюся!..

І через тиждень уже знову кричала по-папужому.

Запитання: Чи такі папужки трапляються і між людьми?

О. ОЛЕСЬ *Ілюстрація Ю. КОЗАКА*

ЛІСОВИЙ ТРУСИК

Виліз трусик. Озирнувсь.
Став на задні: щось послухав...
Шийку лапкою почухав
І доріжкою метнувсь.

Став. Назад і вправо — зирк!
Тиша. Вискочив на гірку,
Аж — сорока! Круть — і в нірку!
Сів. Сидить. Ані чичирк!...

Роман ЗАВАДОВИЧ

НАШІ ПРЕДКИ

Як кам'яні були сокири
І як письма не знав ще світ,
То люди, мов печерні звірі,
Жили між скель і між боліт.

Та в Україні гожі села
Уже стояли на горбках,
Пишалися хатки веселі
У візерунках, у квітках.

А посуд — стань лише й дивися!
Хто тих людей учив краси? —
Було ж це літ тому п'ять тисяч
В доби камінної часи.

То наших предків предки давні,
Та сама кров, той самий рід,
Культурою своєю славний
Тепер на ввесь широкий світ.

Пояснення: Візерунок — зображення, рисунок, малюнок (design, picture); посуд — тут це слово означає більшу кількість глиняних посудин — глеків, горщиків, горнят тощо (earthenware, pottery).

ТАЄМНИЦІ МИНУЛОГО

(Про трипільську культуру)

Не так давно, років з 50 тому, жив у Києві учений дослідник старовини, археолог Вікентій Хвойка. Щоліта виїжджав він до містечка Трипілля на відпочинок, ходив по полях і порпався в землі. Знаходив там важкі розмальовані черепки, уламки червонавої цегли, а раз навіть знайшов дивну фігурку з випаленої глини.

Вікентій Хвойка

Хвойка розкопав на своєму віку багато старовинних городищ, цвинтарищ і степових могил. Там було чимало всяких знахідок. Однак те, що він знайшов під Трипіллям, було мало подібне до всіх попередніх знахідок, і це його дуже зацікавило. Видно, тут у прадавні часи жив народ, що створив власну, відмінну від інших культуру. Хвойка і назвав її „трипільською культурою".

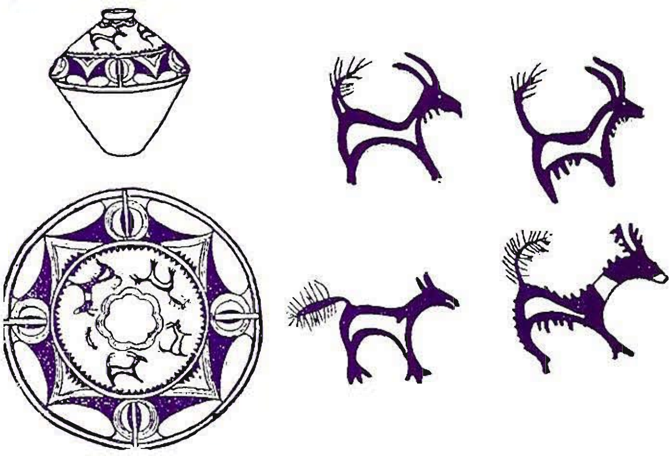
Почалися розкопи. Незабаром Хвойка натрапив на ціле згромадження великих, малих і середніх посудин, схожих формою і прикрасами на прадавні грецькі посудини. Деякі збереглися без пошкоджень, цілісінькі. Поруч горщиків, були тут і великий плаский камінь, і менші кам'яні балабушки, крем'яні серпи, мотики, пилки, ножі тощо.

Про свої знахідки написав Хвойка у газетах. Інші вчені почали й собі шукати по інших місцевостях. Виявилося, що такі самі черепки, статуетки та вигладжене каміння подибуються і на Уманщині, і на Звенигородщині, над Дністром і Бугом, на Поділлі, в Басарабії, на Буковині й у Галичині, — по всій Правобережній Україні. Значить, жили тут однакові люди, плем'я тої самої культури.

Дальші розкопи виявили навіть хати з рештками печей, з глиняними лежанками, з випаленими долівками, що забезпечували мешканців від вогкости. Під долівкою і в глиняних стінах було колись дерево. Згодом дослідники розкопали цілі селища з залишками хат, побудованих у вигляді кружка. В кожному селі проживав, мабуть, окремий рід.

Розглядаючи глняні шматки під побільшуючим скельцем, дослідники побачили відбитки колосків, полови, навіть зерна. Значить, яких п'ять тисяч років тому в Україні вже процвітало хліборобство. Зерно розтирали на камінних зернотерках камінними розтирачами і зберігали у великих посудинах з грубими стінками. Великими кістками звірів, мов мотиками, перекопували землю, щоб зробити її пухкішою. Вміли також прясти і ткати, а знаємо про це з того, що на денцях деяких горщиків залишились відбитки конопляних і вовняних тканин.

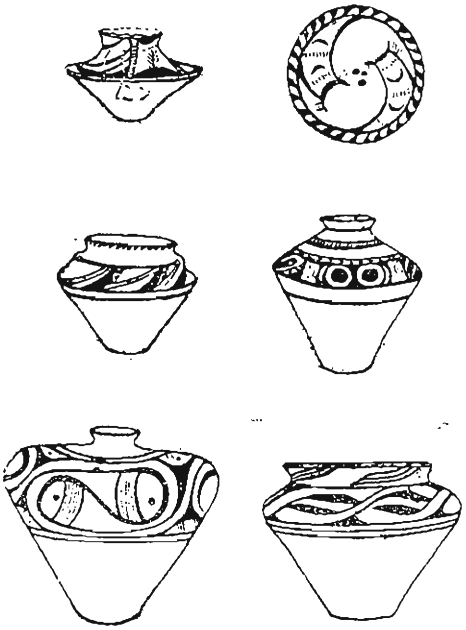
Розкопано також маленькі, мов іграшки, глиняні хатки. З цих моделів можна догадатися, як справді виглядали трипільські хати. Часом знаходили в тих хатках і лялечок-жінок, що розтирають зерно на зернотерці. На стінах хаток — візерунки, а перед вікнами підвищення-вівтарики з кружків із статуеткою, що має, замість носа, пташиний дзьоб. Це було, мабуть, родинне божество, може, прабаба, опікунка роду. Можна догадуватись, що трипільці поклонялись також сонцю та вогневі.

Зображення тварин на посудині трипільської культури

Гарно було в трипільських хатах, бо трипільці були майстри на всі руки. Куди не повернешся, скрізь чудовий, по-мистецькому розписаний посуд, розмальовані печі, стіни, стелі, навіть одвірки й вікна. Є там

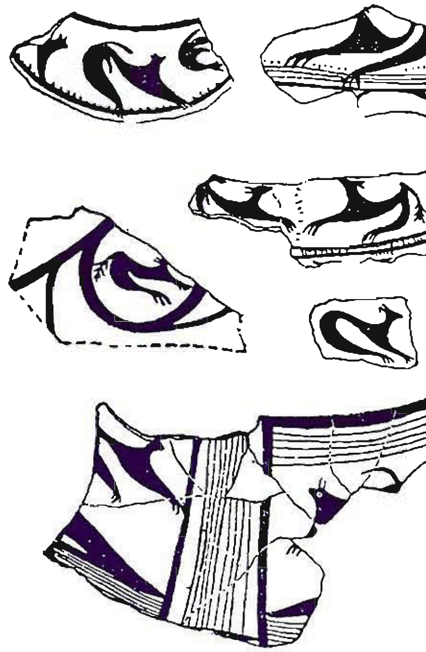
і статуетки бичків, овець, свиней — доказ, що в цих культурних хліборобів були вже й свійські тварини. Дивлячись на статуетки, дізнаємось, як трипільці одягалися: жінки мали широкі, як дзвін, спідниці, жінки й чоловіки носили намиста і розмальовували-татуювали лице й тіло хитромудрими взорами.

Глиняний трипільський посуд

Трипільці користувалися спершу кам'яним і кістяним знаряддям. Пізніше вони почали використовувати й метали, мідь, бронзу, але в той час їх чудова культура вже занепала. Можемо тільки догадуватися, що на них напали чужі племена або сталися якісь інші зміни в їх житті.

Народ трипільської культури — це предок теперішнього українського народу. Земля, що зберігала в собі таємниці минулого життя, розкрила їх, і ми може-

Черепки глиняних трипільських посудин з візерунками тварин

мо бути горді, що ще в кам'яну добу наші прапредки створили таку високу культуру. На скільки ж то століть чи тисячоліть треба продовжити в минуле історію України?

За Докією Гуменною

Пояснення: Згромадження — купа, склад (pile); серп — кривий, зубчастий ніж з ручкою, яким зрізують (жнуть) збіжжя на полі (sickle); мотика — господарський знаряд, що складається з двох залізних зубів, зігнених у підкову і укріплених на дерев'яному держаку (hoe); черепок — кусник розбитої глиняної або порцелянової посудини (shattered piece of pottery); полова — висівки із зерна, якими годують домашніх тварин (chaff); зернотерка — жорна, пристрій молоти зерно на муку (hand mill).

РИЖОВА КАША

На острові Цейльоні, коло Індії, є звичай будувати біля шляхів хатинки для подорожніх, яких ніч застає в дорозі. Всякі люди спиняються ночувати в цих хатинах — бідні й багаті, добрі й злі. В такій хатині зустрілося одного разу п'ятеро мандрівних купців. Вони були втомлені й голодні, бо ввесь день продавали усякий дрібний крам.

Один купець розвів огонь, поставив над ним казанчик з водою і попросив, щоб кожний нічліжанин кинув у той казанок пригорщу рижу. Сам засунув руку в свій мішечок, потім розтулив долоню над казанком і сказав:

— Ось моя пайка!

Другий купець зробив те саме, за ним третій, четвертий і п'ятий. Кожний приговорював:

— А оце моя пайка!

Чекаючи, поки риж звариться, купці розмовляли про свої справи.

Та ось „рижова каша" зварилася. Купці добули з мішків свої мисочки, щоб набрати їжі. Перший купець зачерпнув з казанка і відійшов набік, щоб з'їсти свою пайку. Те саме зробив другий, а за ним усі інші. Кожний підносив мисочку до уст, ковтав і оглядався крадькома на сусідів.

Нарешті з'їли вони те, що зварили, поховали мисочки й мовчки полягали спати.

А на ранок ні одного з них уже не було в хатині. Кожний тихо-тихенько вийшов надвір, щоб сусід не почув, не побачив. Соромно було купцям: вони бо повечеряли самою тільки гарячою водою.

Переказав Б. Д.

Контрольне питання: Поясніть, що насправді сталося: чому купці-нічліжани пили чисту гарячу воду, хоч взялися варити рижову кашу, і чого потім соромилися.

КУРЧАТКА

— Дивися, синочку, ось курчатко з яєчка вилуплюється, — каже мати.

— Я бачу, мамо, як воно вилуплюється, але як воно туди залізло?

ДІМА *Ілюстрація Юрія КОЗАКА*

ПИЛЬНІ СЛУХАЧІ

Кожен раз, як наша Галя
Сяде грати до рояля,
Сіра мишка гостровуха
Зразу ж з нірки вибігає
І, тихенько сівши, слуха.

Навіть киця білохвоста
Не бажає мишки з'їсти
І запрошує, як гостю,
На м'якій канапі сісти.

Разом слухають, як Галя
Гарно грає на роялі.

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрація Юрія КОЗАКА*

КРИЧУ — МОВЧУ

На санках з гори в долину
По снігу я лину-лину,
Наче птах лечу-лечу
І на радощах кричу.

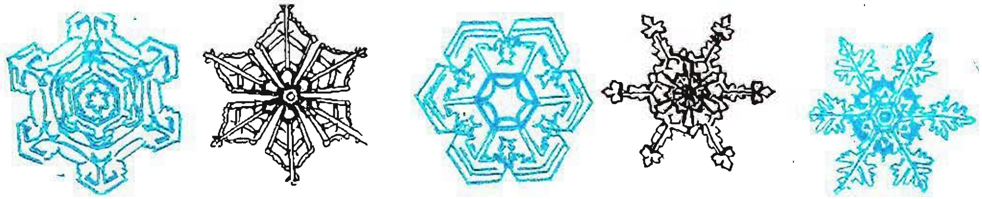
По дорозі кучугура,
Трохи біла, трохи бура —
Я ж лечу, аж тремчу
І на радощах кричу.

Раптом гуп! — аж заскрипіли
Саночки з усеї сили,
Я ж по шию в сніг лечу,
Та сміюся ще, кричу.

Сніг у роті, в носі, в ухах,
Сніг за ковніром кожуха —
Ой, доходить до плачу,
Я вже більше не кричу —
Я — мовчу...

Пояснення: Кучугура — сніговий намет (heap of snow); тремтіти — трястися, дрижати (to tremble, shiver, quiver).

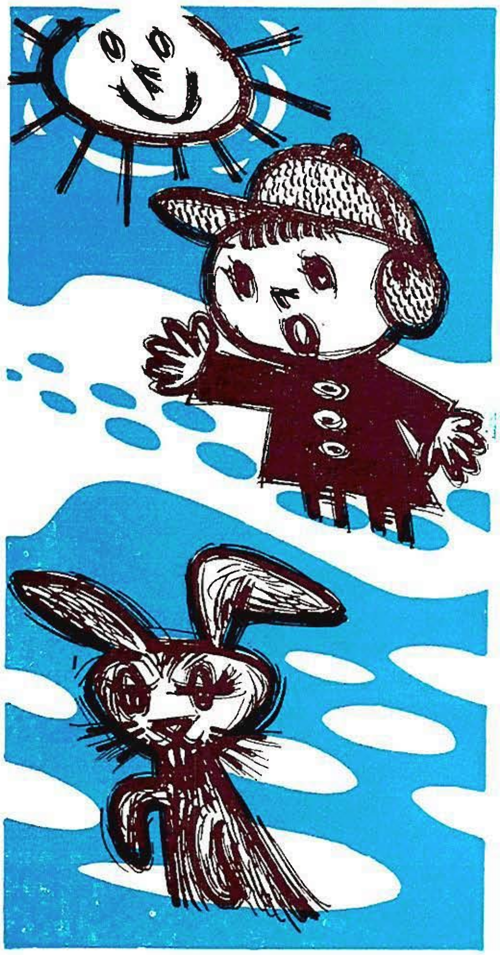

Г. ЧЕРІНЬ

ЗАЙЧИК І ЮРЧИК

Біг зайчик, біг,
Провалився в сніг.

Вибіг Юрчик з хати
Зайка рятувати.

Ілюстрація Л. ГУЦАЛЮКА

Юрчик зайчика шукає,
А його ніде немає.

Провалився зайчик в сніг —
Розшукать його не зміг.

Юрій ОДЛИГА

ЗАЙЧИК СІРЕНЬКИЙ

Зайчик, мов м'ячик, по полю він скаче.
Присів за горбочком сіренький і плаче,
Буря надворі, він змерз і дрижить
І їстоньки хоче, бож хочеться жить.

Куди не погляне — сніг скрізь біліє,
Ще й вітер сердитий лютує та виє...
Вже зайчик не плаче — сидить і гадає,
Та щось роздобути страх не пускає.

До лісу побіг би — боїться, бач, вовка,
Можна згубити там бідну головку.
Побіг би на грядку — так снігу там сила,
Всі грядки-городи снігом накрило.

Ось зайчик побачив малий стіжок сіна,
Туди й пострибав він із страхом, несміло...
Там знайде він їжу, там і засне,
Аж доки хтось завтра його сполохне.

Стіжок сіна — це сіно, складене на одну купу (haystack).

Сміймось!

САНКИ

— Павлику, чому ти не даєш санок братчикові? — питається мама.

— Як не даю? Завжди, як з'їду санками згори, то даю йому витягти на гору! — відповідає Павлик.

ЯЙЦЕ НА М'ЯКО

Пластовий новак Юрко знає, що пластуни вивчають усякі вмілості. Юрко вирішив навчитись куховарства. Одного дня він забарився в кухні.

— Юрчику, що ти там так довго робиш? — питає з кімнати мама.

— О, я варю яйце на м'яко.

— Алеж ти вариш його вже дуже довго.

— Так, мамо, бо шкаралупа все ще дуже тверда, — відповідає Юрко.

Лідія ПЕРСИДСЬКА *Ілюстрації Л. ГУЦАЛЮКА*

Біла мишка і жовтий хлопчик

Мишка була не сіра, а біла, китайська, і хлопчик був не білий, а по-китайському жовтий. У мишки були білі вушка, білі лапки, білий хвостик, а в хлопчика були жовті вушка, жовтий носик і жовті щічки.

Хлопчика звали Гуан-Сі, а мишку — Шан-Сі. Вони ходили удвох по вулицях і показували штуки. Власне кажучи, ходив тільки Гуан-Сі, а Шан-Сі сиділа у нього в торбині й вилазила тільки тоді, коли хлопчик казав:

— Шан-Сі, тепер твоя черга! . .

Гуан-Сі був ще зовсім недосвідчений штукар. Він мав всього тільки сім років. Він ще не вмів спритно й хутко показувати свої штуки, і, коли ковтав скляну кульку, глядачі незадоволено кричали:

— А в руці що?.. А в руці?.. Покажи руку!..

Гуан-Сі стискав жовтий кулачок і вдавав, що не розуміє, чого хоче публіка. Тож глядачі, незадоволені тим, що він справді не проковтнув скляної кульки, починали розходитися. Тоді Гуан-Сі, намагаючись притягнути до себе їх увагу, виймав гостре шило і, скрикуючи, неначе від жахливого болю, вдавав, що встромляє його прямо у своє косе чорне око. Але хоч він робить це все дуже хутко, фокус не вдавався, і публіка кричала:

— Покажи, покажи шило!.. Воно ввійшло в держак, а не в око!..

І, незадоволені тим, що шило не прокололо ока Гуан-Сі, знов починали розходитися.

Тоді Гуан-Сі виймав два залізні прутики і встромляв їх собі в ніс. І тому, що він це робив уже насправді, люди із зацікавленням спостерігали.

Він голосно чхав, кашляв, сльози градом котилися з його косих очей. І чим глибше він застромляв прутики, чим більше кашляв і чхав, тим із більшим зацікавленням стежили за ним глядачі.

Нарешті, йому вдавалося всунути в ніс два залізні прутики. Тоді він підіймав догори своє вилицювате обличчя і показував публіці ніс із кінцями прутиків. Глядачі поблажливо сміялись і кидали йому дрібні гроші.

Шан-Сі мала більший успіх, ніж Гуан-Сі. Вона була досвідчена штукарка. Вона показувала свої штуки ще з батьком Гуан-Сі, і тільки недавно, після його смерти, перейшла в руки маленького хлопця.

Мишка без поспіху, з гідністю, як і слід заслуженій артистці, вилазила з торбини. У неї був незадоволений і сонний вигляд. Кожного разу, коли щойно встигала вона зогрітись і задрімати в торбині, Гуан-Сі вже будив її. Тож мишка сердито прищулювала вушка, мружила очка і, насупившись, лізла по драбинці.

Гуан-Сі приставляв драбинку до башточки, пофарбованої зеленою і червоною фарбами, і по тій драбинці вилазила нагору Шан-Сі.

Вона відчиняла лапками зелені дверцята і щезала в башточці. Чотири маленьких віконця були щільно зачинені. Тоді Гуан-Сі говорив: — Шан-Сі, вклонися публіці!..

Мишка швидко відчиняла віконця і, висунувши голівку, вклонялася праворуч і ліворуч. Спочатку вона вклонялась з одного віконця, після — з другого, потім — з третього і, нарешті, — з четвертого. Глядачі весело сміялись і кидали Гуан-Сі гроші.

Хлопчик ховав у торбину гроші і білу мишку, і йшов далі, високо над головою несучи драбинку з башточкою. У широкій синій кофті і великих черевиках він виглядав меншим, як був. Чорна велика торбина, перекинута через плече, кумедно теліпалася сюди й туди.

Гуан-Сі ішов по вулиці і наспівував: — Дусу-су!.. Ген-ген!.. Тзін-тзін!..

Хлопчаки юрбою бігли за ним і просили показати білу мишку. Але він удавав, що не чує, і продовжував наспівувати: — Ду-су-су!.. Генген!.. Тзін-тзін!..

Восени особливо тяжко було показувати штуки. Не знати звідки налітав холодний вітер, листя кружляло по вулицях, і дні ставали щораз коротшими. Гуан-Сі мерзнув. Скляна кулька вилискувала з рук, а залізні прутики не хотіли влазити в ніс.

Одного разу, коли вже прийшла зима і на землю падав колючий сніг, Гуан-Сі стояв на тротуарі, оточений юрбою, і змерзлими руками робив свою штуку з шилом. Але в ту мить, коли шило повинно було сховатись у ручку, воно раптом зачепилось десь всередині ручки і мало не прокололо хлопцеві ока.

Гуан-Сі швидко сховав шило і дістав два залізні прутики, щоб усунути їх собі у ніс. Але й

цим разом йому не пощастило, бо руки його дуже змерзли. Хлопчаки сміялись і кричали:

— Давай мишу, покажи мишу!.. — Вони оточили Гуан-Сі і вимагали від нього, щоб він вийняв з торби мишу.

— Шан-Сі!.. — покликав Гуан-Сі тоненьким голоском. — Шан-Сі, виходь, тепер твоя черга!.. — і обережно поклепав маленькими руками по торбині.

Але мишка не з'являлася. Нагрівшись у торбині, вона ніяк не хотіла вилазити на мороз. Тоді один із хлопчаків підскочив до Гуан-Сі і засунув руку в торбину.

— Пік! — ображено писнула Шан-Сі. — Пік, пік! Ви робите мені боляче!.. Чого вам треба від мене?.. — І вона встромила свої гострі зубки в чужу, незнайому руку.

— Ай! — закричав хлопчак і з силою жбурнув Шан-Сі на землю. Вона боляче вдарилась об тротуар і нерухомо витягнулась на місці. Неначе крізь сон, вона почула крик Гуан-Сі, який розпачливо, на всю вулицю закричав: — Шан-Сі!.. Моя Шан-Сі!..

Мишка відчула ніжний дотик його маленьких рук. Він обережно підняв її і притиснув до своїх уст. Намагаючись повернути її до життя, він почав дмухати на неї теплим подихом. Але вона не відкривала очей.

Гуан-Сі не знав, що їй приємно і вигідно лежати в його долоні, і думав, що вона загибає. Здригаючись від горя, він гірко плакав.

Скляна кулька лежала на тротуарі і шило лежало тут же, сховавшись у ручку. Одним словом, уся таємниця штук Гуан-Сі була розкрита публіці.

Але недарма Шан-Сі була досвідченою, старою артисткою. Вона вміла не лише вдавати, що розбилась на смерть.

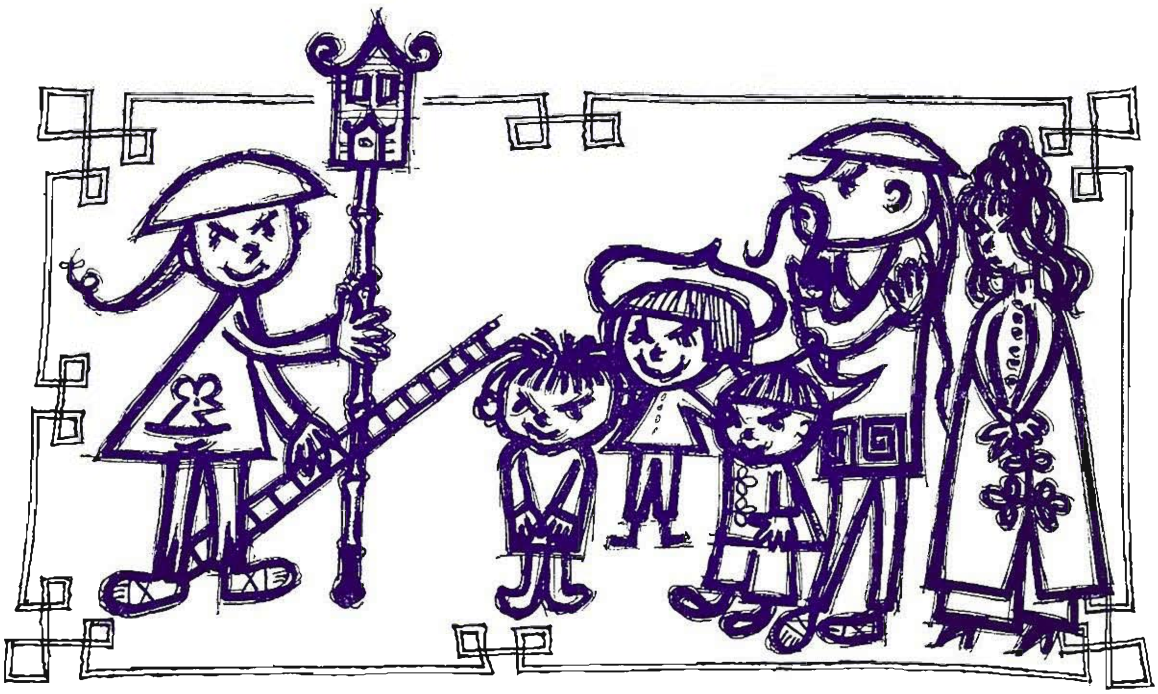
В одну мить мишка спустилась на землю, підбігла до своєї драбинки і зникла у башточці. Ніби нічого не сталось, вона відчинила одне віконце, потім друге, третє і, висуваючи білу голівку, вклонялась праворуч і ліворуч.

Ніколи ще Гуан-Сі не збирав так багато грошей, як того разу. З усіх боків сипалися до нього мідяки і навіть срібні гроші.

Він позбирав гроші, підняв із землі дерев'яну драбинку та башточку і сховав у торбину Шан-Сі.

— Ду-су-су!.. Ген-ген!.. Тзін-тзін!.. — заспівав він тоненьким голоском і поважно пішов по вулиці . . .

Пояснення: **Щічка,** щока — бічна частина людського обличчя (cheek); **сповнилося сім років** — скінчив сім років життя (passed seven years of age); **ковтати** — глитати (to swallow); **шило** — awl; **косий** — кривий, скісний (stanting); **вилицюнате лице** — лице з вистаючими виличними кістьми. **Вилиця** або **вилична дуга** — кість над горішньою щелепою під оком (cheek-bone); **кофта** — каптан, широкий верхній одяг, який носять східні народи (jacket); **теліпатися** — похитуватися або перекидатися з боку на бік (to dangle); **юрба, юрма** — громада людей (crowd, throng); **жбурнути** — відкинути, кинути геть (to throw out); **тротуар** — пішохід, хідник по боках вулиці (sidewalk).

Володимир МАЦЬКІВ *Ілюстрації В. ЗАЛУЦЬКОГО*

ПРИГОДИ ЗАЙЧИКА КЛАПОВУХА

I

На дубі, що ріс на узліссі, заскигліла сойка. Вона роздивлялася на всі сторони, заглядала в усі шпарки в корі дуба, чи нема чогось з'їсти. Хоч би яка личинка! Не погордила б і пташкою у гнізді, але гнізд ще не було. Саме розпочиналася весна. Сніг танув. У лісі вже видніли темні прогалини.

З-над піль долітав спів жайворонка, що недавно прибув з теплих країв. Та сойка його не слухала. Її непокоїли власні справи. Літала сюди й туди, оглядала стовбури дерев, та дарма! Зима була така довга й холодна, а пташок у лісі багато: і дятлі, і синиці, і королики, і чимало інших. Вони добре перешукали всі закутини і поїли все, що можна було з'їсти.

Сойка заскигліла ще раз, схопилася та й полетіла в глибину лісу. Може там матиме щастя. Саме в цю хвилину в кущі ліщини, що ріс під горбочком, заворушились сухі листки. Порухались раз і другий...

Ще восени, коли холодний вітер переганяв з місця на місце опалі з дерев листки, в кущ ліщини навіяло цілу купу дубового листя. І ось тепер, коли надворі тиша, коли життєдайне проміння сонця починає огрівати холодну землю, листки заворушились. Добре, що цього не бачила сойка!

Саме там, у тому кущі, стара зайчиха поклала свій найбільший скарб, своїх дітей. Щоб захистити їх від холоду, вона понавиривала власної шерсти й обгорнула нею малят. Виходячи з лігва, насунула на нього ще й сухих листків.

***

Надворі стемніло. Сонце сховалось за гору, і все затихло, заснуло. Не чути ні одної пташини. Тільки блідий місяць заглядав крізь галузки дерев.

Нагло за горбком захрустів сніг. По відлизі, що була вдень, він узявся хрустким льодком. За хвилину почулися ледве чутні удари об землю. То мати зайчиха бігла до своїх дітей. Легкими стрибками оббігла вона здалека кущ ліщини і ударами ніг об примерзлу землю повідомляла їх, що вертається жива і здорова. Коли розглянулась добре і допевнилася, що не загрожує ніяка небезпека, підійшла до куща і обережно розгорнула сухе листя. На дні лігва лежало четверо її дітей, обгорнених теплою шерстю. Були вони малесенькі, мов мишенята; тулились одне до одного, щоб захиститись від холоду.

Розгорнувши лігво, зайчиха обережно лягла в ньому, щоб огріти своїм тілом дітей. Вони пригорнулись до материних грудей і почали смоктати тепле молоко.

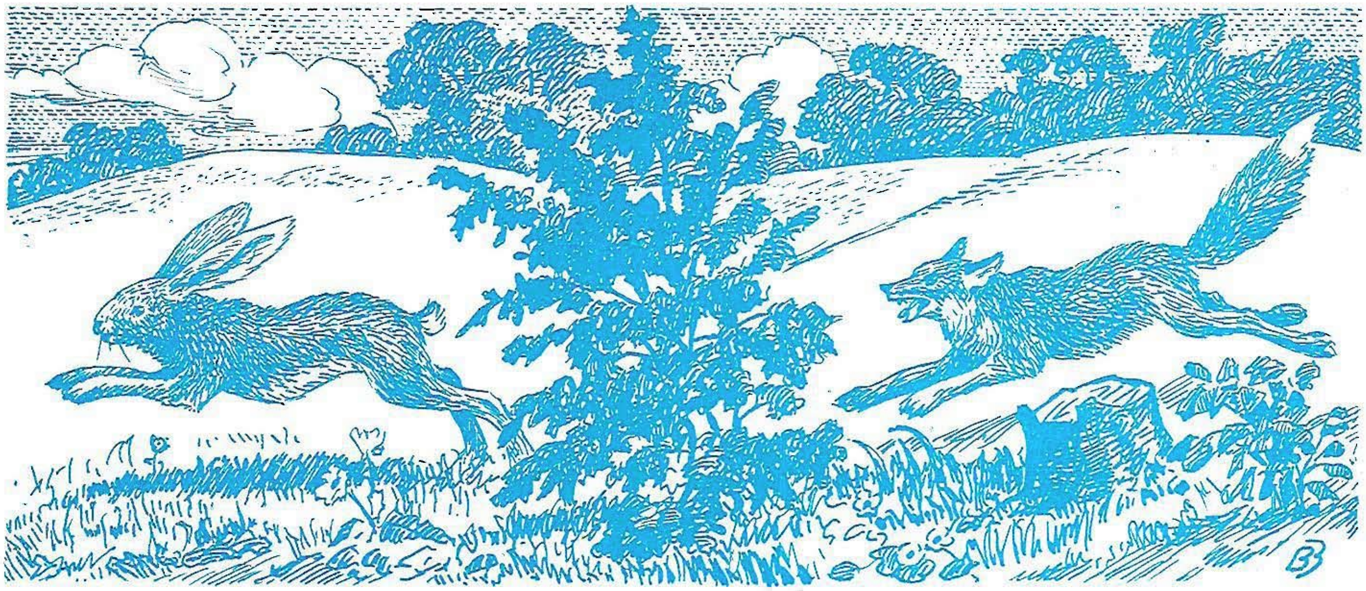
Цілу нічку пролежала зайчиха коло своїх діточок. Коли ж на небі зайнялася вранішня зірниця, вона встала, обтулила дітей шерстю і нагорнула зверху листя. Вийшла з куща, оглянула все довкруги, вдарила кілька разів ногами об землю і пострибала в поле поживитися зеленими паростками молодої пшениці.

***

Сонечко пригрівало щораз сильніше. Сніги вже розтали. Зайчики в лігві попідростали. Їхні тільця вкрилися сіренькою шерстю. Вона була зовсім подібна своєю барвою до сухих листків, якими зайчиха вимостила лігво. У зайченят обабіч носиків з'явилися маленькі вусики. Їх очі, наче чорні ягідки, розглядалися довкруги.

Зайчикам з кожним днем важче було всидіти в лігві. На світі так гарно! Вони радо оглянули б усе, та мати наказала не рухатися з місця.

Надходив вечір. Зайчики чекали на матір. Тоді буде тепло й мило, і вони не відчуватимуть голоду.

Почувся кількаразовий стукіт об землю, і за хвилину до куща підбігла зайчиха так само, як кожного вечора. Вона обнюхала дітей, мов би хотіла сказати:

— Сидіть тихенько, не визирайте на широкий світ, бо там повно небезпек!

Огріла дітей, нагодувала. Приємно дітям і матері. Задрімали.

Нараз поблизу куща почувся шелест сухих листків. Зайчиха насторочила вуха й здригнулась. Недалеко була лисиця. Обнюхуючи заячі сліди, вона наближалася до куща. Забилося материнське серце.

— Мушу рятувати дітей! — подумала зайчиха.

Схопилася і скочила перед самі лисичині очі. Поки лисиця спохватилася, зайчиха відскочила набік і помчалася лісом. Лисиця метнулася за нею. Зайчиха перескочила рівчак, кинулась на поле. Лисиця без надуми погналася за нею. Ноги зайців звичайно прудкіші від лисячих, але тепер віддаль між зайчихою і лисицею залишалась та сама. Зайчиха пробігла чималий шмат дороги відкритим полем попри ліс туди, де була хата гайового, а тоді зробила наглий стрибок у ліс. Пробігла недалеко хати гайового. На подвір'ї загавкали собаки й вискочили в ліс. Лисиця завагалась, чи бігти далі за зайчихою, чи втікати від псів.

Змінивши кілька разів напрямок, зайчиха вже не бачила за собою лисиці. Вона знайшла відому стежку й уже повільніше вернулася до лігва. Припала до дітей. Серце в ней билося ще дуже неспокійно. Вона доторкалася вусами зайчат, неначе хотіла їх почислити й допевнитись, що всі вони в лігві.

(Продовження буде)

П'ЯТЬ ХЛІБІВ

Кожного дня вранці приходив чоловік до пекарні і купував п'ять хлібів. Одного ранку пекар спитав того чоловіка:

— Скажіть, будь ласка, чому ви купуєте щодня п'ять хлібів?

Чоловік відповів:

— Одну хлібину я сам з'їдаю, дві даю в позику, а ще двома борг сплачую.

— Не розумію, — сказав пекар. — Вияснiть мені це докладніше!

— Зовсім просто: один хліб я сам споживаю, два хліби дітям даю, а два — моїм старенькими батькові та матері.

Подав Б. Д.

МІСЯЦІ

— Скільки маємо місяців у році? — питається учитель малого Борисика.

— Дванадцять! — відповідає Борисик.

— Дуже добре, — хвалить учитель, — тепер вичисли їх.

— Перший, другий, третій, четвертий, п'ятий, шостий, сьомий, восьмий, дев'ятий, десятий, одинадцятий, дванадцятий, — відповідає задоволений Борисик.

ЗАГАДКА-НЕДОМОВКА

Довкруги землі літає,
Ген у безвістях ширяє,
Не літак, і не плянета,
І не зірка, ні комета,
А . . . . . .

Б. Д.

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрація Юрія КОЗАКА*

МАРУШКА-ЧЕПУРУШКА І ЛЕСЬ-ПОБІГДЕСЬ

„СОЛОДКИЙ ЛЕСЬ"

Недарма Лесь-Побігдесь! Бігаючи то сюди, то туди, він розгублює багато своєї уваги і часто думає не про те, що треба. Лесеві здається, що йому треба завжди поспішати, квапитись, що в нього ніколи немає часу. Тому, буває, Лесь половину діла зробить, а половину лишить. Бабуня Марта, що інколи приїжджає в гостину до Лесевих батьків, каже, що в нього „терпець уривається". Справді, якийсь дуже тоненький терпець . . .

Буває, Лесь і Марушка сидять за столом. Лесь добуває з холодильника пляшку молока, відтикає її, але вже не затикає і в холодильник не ставить. Нап'ється соди або соку і залишить пляшку на столі. Марушка затикає пляшки і ставить їх у холодильник, щоб тато й мама не сердились . . .

Щось подібне буває і з шухлядами. Лесь висуне шухляду, добуде з неї чи то ложку, чи рушника, чи ножиці — і вже побіг кудись, а засунути шухляду нема кому. Стирчать шухляди, мов балькони будинків. Побачить Марушка — ходить та й засуває, від мисника в кухні починаючи, а комодою в спальні кінчаючи.

Те саме і з дверима, особливо у спальні, в комірках на одежу, в комірці на харчі та посуд. Як перейде туди Лесь, чогось шукаючи, то після того всі двері стоять нарозтвір.

Це дуже до вподоби котикові Гнотикові: є куди походити, є що понюхати, лапкою спробувати. Якщо попадеться шовковий шаль або хусточка, дуже приємно подерти їх пазурцями; можна й вискочити на полицю та походити собі поміж коробками з сіллю, перцем, чаєм, одну коробку перевернути, а другу — на підлогу скинути. Раз якось під час таких походеньок упав з полиці слоїк з малиновою конфітурою — на щастя, невеликий! — скло трісло уздовж і впоперек, але конфітура врятувалася. Марушка, що всі двері за Лесем зачиняє, поклала конфітуру до іншого слоїка, і все щасливо скінчилося.

Та одного разу й Марушка не виручила, і спостигла Леся кара за його недбальство.

Пішов Лесь до комірки по бутлика з черничним соком. Бутлик стояв звичайно на нижній полиці, і його легко було дістати. Та хтось напередодні переставив його на вищу полицю, і Лесеві треба було добре витягнутись, ще й навшпиньки зіп'ятися, щоб досягти бутлика.

Бутлик був важкенький, але то ще не була його найбільша провина. Гірше те, що бляшане за́ткало на його шийці зовсім не було закручене. Сам Лесь залишив його отак позавчора, як брав соку до чаю, але тоді не було вдома Марушки, щоб за́ткало як слід закрутила.

І ось тепер сталося! Бутлик перехилився шийкою в сторону Лесика, за́ткало випало, і з бутлика полився густий липкий струмінь соку Лесеві просто на голову. З голови поплив чорний сік на сорочку, захляпав очі, потік навіть за ковнір, по грудях і плечах...

Лесь крикнув, поставив бутлика на підлозі, а сам кинувся до лазнички. Нічого казати, ніколи в житті Лесь не був солодший, як того ранку. Але це його зовсім не тішило. Треба було скидати з себе всю одежу, лізти в ванну й митися.

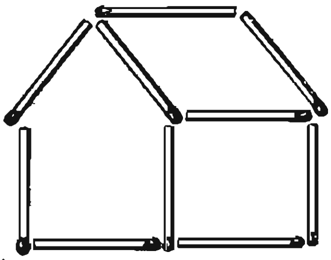
Солодкий запах зачули бджоли, джмелі та мухи, що літали в городі. Вся громада, наче змовившись, полинула до вікон і почала добиватись до хати. На Лесеве щастя, у вікнах були дротяні сітки, вони загородили дорогу непрошеним гостям, і тільки кільком хитрішим мушкам пощастило пролізти до кімнати щілинками попри раму — на радість Ґноткові, що влаштував собі на них чудове полювання, стрибаючи угору краще, ніж дресований котик у цирку.

Дізналися про цю пригоду тато й мама. Лесик мусів розповісти, як все це сталося, і цілий тиждень після того затикав усі пляшки й картони, навіть з молоком. Однак, двері й шухляди не

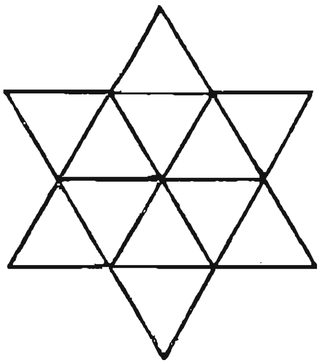
КУТОК РОЗВАГ

БУДИНОК

Цей „будинок" складено з 10 сірників. Треба його повернути до нас другим боком, перемістивши для цього тільки два сірники.

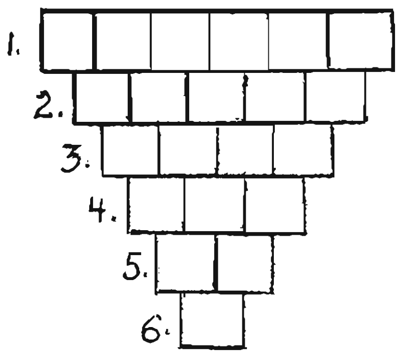

НЕ ПОСПІШАЙТЕ З ВІДПОВІДДЮ!

Скільки трикутників різної величини бачите на цьому рисунку?

КЛИН

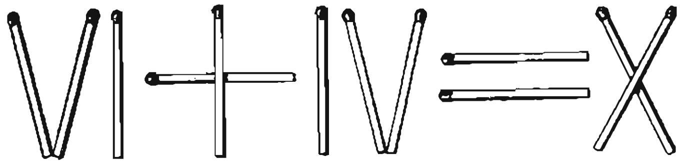
Букви: а, а, а, а, а, а, а, а, а, а, б, б, д, д, д, д, д, р, р, р, р, вписати в квадратові поля так, щоб у поземих рядках постали слова таких значень:

1. інакше — сплав на гірській ріці, 2. широка сокира-топір, що його вживають гуцули при сплавах, 3. інакше — рада, 4. дарунок, 5. інакше — пекло, 6. голосівка.

Кожне наступне слово одержуємо з попереднього, скреслюючи в ньому одну букву і переставляючи інші.

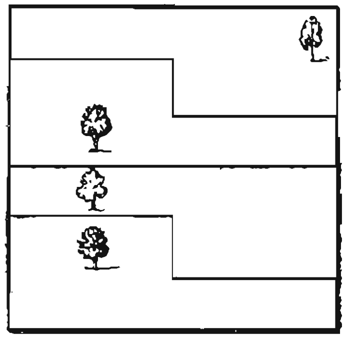
ВІДПОВІДІ НА ЗАВДАННЯ В „КУТКУ РОЗВАГ" ЗА СІЧЕНЬ, 1964

ВИПРАВТЕ ПОМИЛКУ

ЧОТИРИ ДЕРЕВА

На рисунку показано, як поділити квадрат на чотири рівні частини, щоб на кожну припадало по одному дереву.

скоро діждали того щастя, щоб Лесик їх зачиняв і засував. А втім, що тоді робила б Марушка?

Пояснення: Розгублювати увагу, розгублений — розсіяний, неуважний (absent-minded); квапитися — поспішати (to hurry, to hasten, to speed); терпець — терпеливість, видержливість (patience); мисник — шафка на посуд (kitchen cabinet); комода — шафка на білизну (chest of drawers, dresser); нарозтвір — навстіж, отвором (wide-open), коробка — пуделко (box); зіп'ятися навшпинячки — піднестися на пальцях ніг (stand on tip-toe); черниці — афини, чорні ягоди (blueberry); заткало — накривка, покришка (cover); ринути — швидко текти, литися (rapid flow, run); джміль — велика жалюча комаха (hornet); линути — летіти (fly), поспішати (hurry), бігти (run).

З ДИТЯЧОГО ЖИТТЯ

ЮНІ СУМІВЦІ — ЧИТАЧІ „ВЕСЕЛКИ"

Бачите цих бравих юних сумівців? Це члени роя „Чорноморці" у Торонті (Канада), всі пильні читачі „Веселки". Вони складають свої дрібні ощадності на передплату журналу. Читають „Веселку" вдома й на сходинах під проводом свого виховника Ярослава Малиновського.

Сценарій і текст: Р. ЗАВАДОВИЧ
Scenario and story: R. ZAVADOVYCH

Ілюстрації: П. ХОЛОДНИЙ
Illustrations: P. CHOLODNY

БОГДАН, КОЗАК-ХАРАКТЕРНИК — ІСТОРИЧНА КАЗКА

UKRAINIAN TALE — BOHDAN, KOZAK-SORCERER

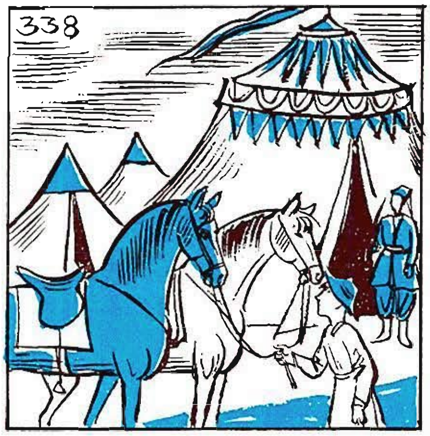
РОЗДІЛ XXII: ЧАРІВНЕ ЗІЛЛЯ

CHAPTER XXII: THE WONDROUS HERBS

— Добра рада, спасибі тобі! — і зраділий Богдан підкинув жартома джуру високо вгору.

"That's good advice, thank you!" and Bohdan, overjoyed, lifted the boy high in the air.

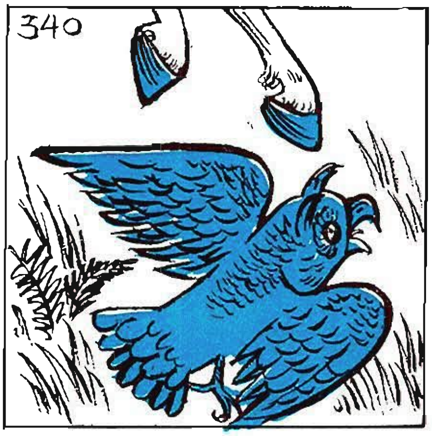
Богдан пішов до гетьмана, а Данчик осідлав двох коней.

Bohdan went to see the Hetman as Danchyk saddled two horses.

Ще того самого дня сотник Богдан і його джура їхали гущавинами Чорного лісу.

The very same day, Captain Bohdan and his page were riding the thicket of the Black Forest.

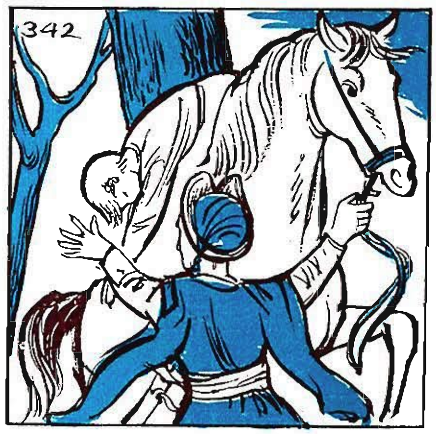
Нараз з-під ніг сивого коня з несамовитим криком зірвалася дивна птаха.

Suddenly, a strangely looking bird flew up shrieking from under the grey horse's foot.

Зляканий кінь став дибки, і, притиснутий до грубого стовбура, Данчик жалісно зойкнув.

The frightened animal balked and Danchyk, crushed against the tree-stem, groaned painfully.

Богдан скочив з сідла й кинувся хлопцеві на порятунок.

Bohdan jumped from his horse and quickly ran up to the boy trying to help him.

(Продовження буде)

(To be continued)